

ВПЛИВ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

О.В. Грисюк, Київський національний торговельно-економічний університет

Роль банківської системи у господарській структурі країни обумовлюється функціональними особливостями діяльності банківських структур, які дозволяють їм брати активну участь у процесі організації грошового обігу, обслуговуванні руху капіталу, забезпеченні його мобілізації та переливу у сфери суспільного виробництва.

Кожен банк функціонує на ринку банківських послуг під впливом факторів маркетингового середовища, які сприяють або гальмують можливості його подальшого розвитку.

Характеризуючи маркетингове середовище банку, відзначимо, що це – сукупність певних суб'єктів, які діють у межах банку та поза ними, і прямо або опосередковано впливають на організацію його діяльності.

Існує значний перелік видів класифікацій складових середовища маркетингу банку. Одним із основних напрямків розкриття сутності складових маркетингового середовища банку є такий, згідно з яким середовище банку поділяється на внутрішнє та зовнішнє (рис. 1).

Зовнішнє середовище, у свою чергу, розподіляється на зовнішнє мікросередовище та зовнішнє макросередовище, які включають у себе фактори, що не контролюються банком. Фактори ж внутрішнього середовища банку підпадають під контроль з боку банку.

Зовнішнє середовище банку розподіляється також на середовище прямого та непрямого впливу (рис. 2).

Перетворення в банківській системі України, починаючи з періоду її становлення до поточного часу, свідчать про активний пошук та використання вітчизняними банками відповідних інструментів та методів, які сприяли б налагодженню ефективної роботи системи швидкого реагування та оптимальної адаптації діяльності банків до зміни кожного із визначених факторів середовища. Існування такої системи передбачає виникнення можливостей вибору несуперечливих стратегій діяльності банку, що дозволяють нівелювати негативні тенденції в роботі банку та оптимальним чином використовувати його конкурентні переваги. Оскільки банк, який заздалегідь не продумав сценарій поведінки у тій чи іншій кризовій ситуації і не визначив конкретні заходи й обов'язки посадових осіб в умовах, що склалися, не зможе вчасно адаптуватися до них та приречений до виникнення істотних втрат, які можуть призвести й до банкрутства.

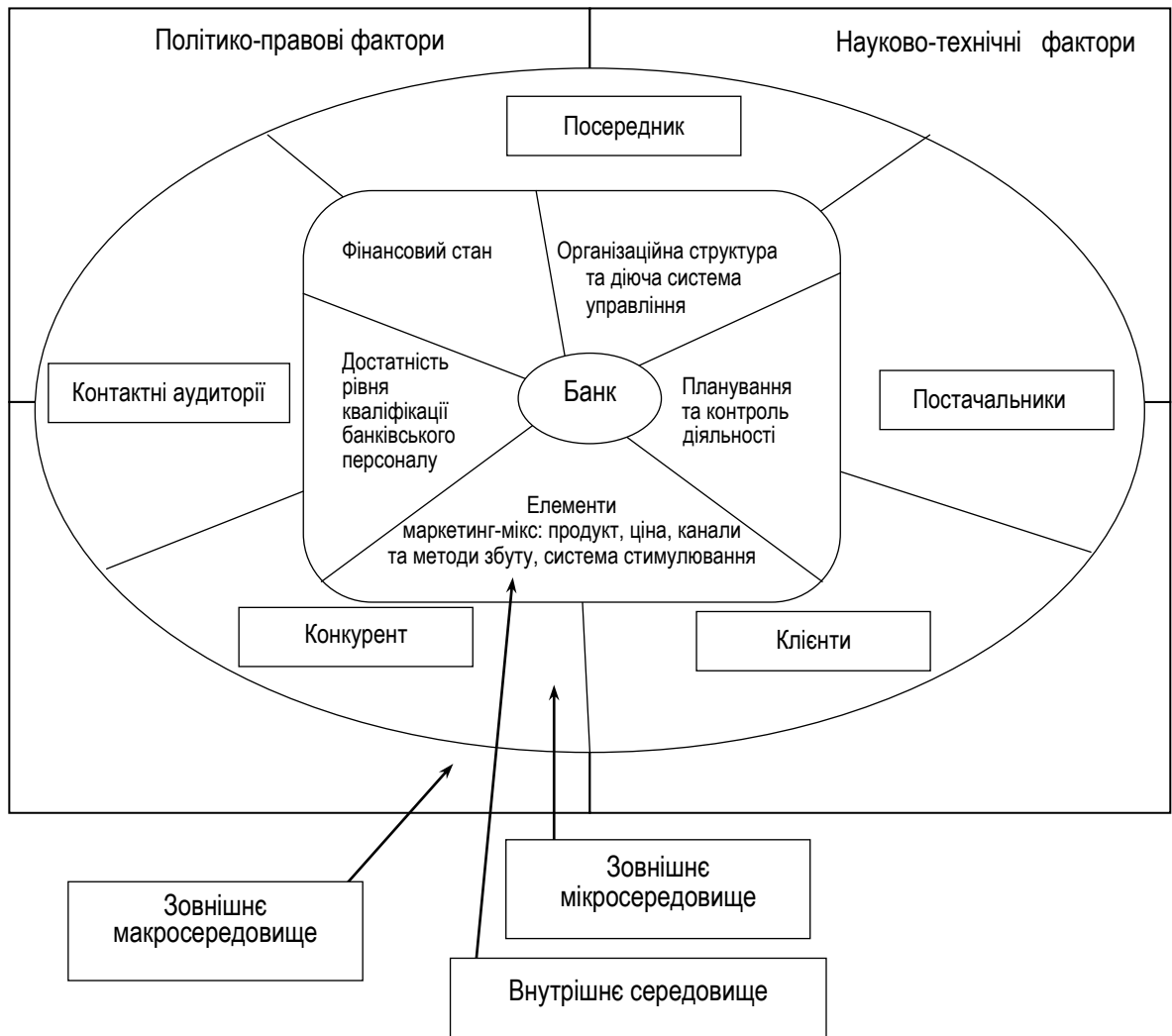

Рис. 1. Фактори маркетингового середовища комерційного банку

Переходячи до характеристики впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність банків України, відзначимо наступне:

Фактори зовнішнього макросередовища

Економічні фактори впливу

Протягом останніх років у країні:

- відбувалось зростання монетизації економіки в умовах стабільної курсової політики та низького рівня інфляції (у 2000 р. рівень монетизації дорівнював 15,7 %, у 2001 р. – 18,4 %);
- ресурсна база реального сектору економіки використовувалась повністю, про що свідчать темпи збільшення обсягів кредитування, які випереджають темпи зростання ВВП (частка кредитів у ВВП у 2000 р. становила 9,3 %, а у 2001 р. – 15,8 %);
- відбулися зміни у рівні регулятивного капіталу системи, який збільшився майже на 15 % у 2000 р., на 55 % у 2001 р. Протягом першого півріччя 2002 р. регулятивний капітал збільшився на 420,2 млн. грн., або на 5,9 %;

- спостерігаються прогресивні структурні зміни в активах, зобов'язаннях та капіталі банків, а також поліпшення якості їх активів, що зумовлено підвищенням ролі інтенсивних факторів у функціонуванні та розвитку банківської системи;
- доходи українських банків зростали вищими темпами, ніж витрати, що сприяло поліпшенню співвідношення витрат та доходів, яке на 01.07.02 становило 94,2 %, що на 1,5 % більше за результатами першого півріччя 2001 р.;
- позитивною тенденцією є зниження вартості банківських зобов'язань (за перший квартал 2002 р. вони становили 21,3 %, а за півріччя – 20,1 %);
- структурні зміни у ВВП, у тому числі у перерозподілі фінансових ресурсів між інституціональними секторами економіки на користь домашніх господарств, призвели до високих темпів зростання обсягів вкладень населення (за перше півріччя 2001 р. обсяги залучених банками вкладів фізичних осіб збільшились на 26,9 %, а за відповідний період 2002 р. на 28,6 %) тощо.

Правові фактори впливу

З точки зору нормативно-правового забезпечення банківської діяльності 2001-2002 рр. стали відповідальними для банківської системи України. Протягом вказаного періоду були конкретизовані нормативно-правові акти НБУ, а також набули чинності нові редакції законів України, що регулюють банківську діяльність. Поряд з цим найгостріше постають питання, що стосуються вирішення проблем взаємовідносин банків та Державної служби охорони у питанні вартості послуг, щодо внесення пропозицій до проекту Податкового кодексу України, щодо Закону України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”; доопрацювання Положення “Про застосування НБУ заходів впливу за порушення банківського законодавства”, Положення “Про оцінку ризиків і створення резервів” тощо.

Соціально-демографічні та географічні фактори впливу на сьогодні тісно пов'язані із складними територіальними процесами, що відбуваються у банківській сфері, найважливішими з яких є територіальна концентрація та територіальна деконцентрація.

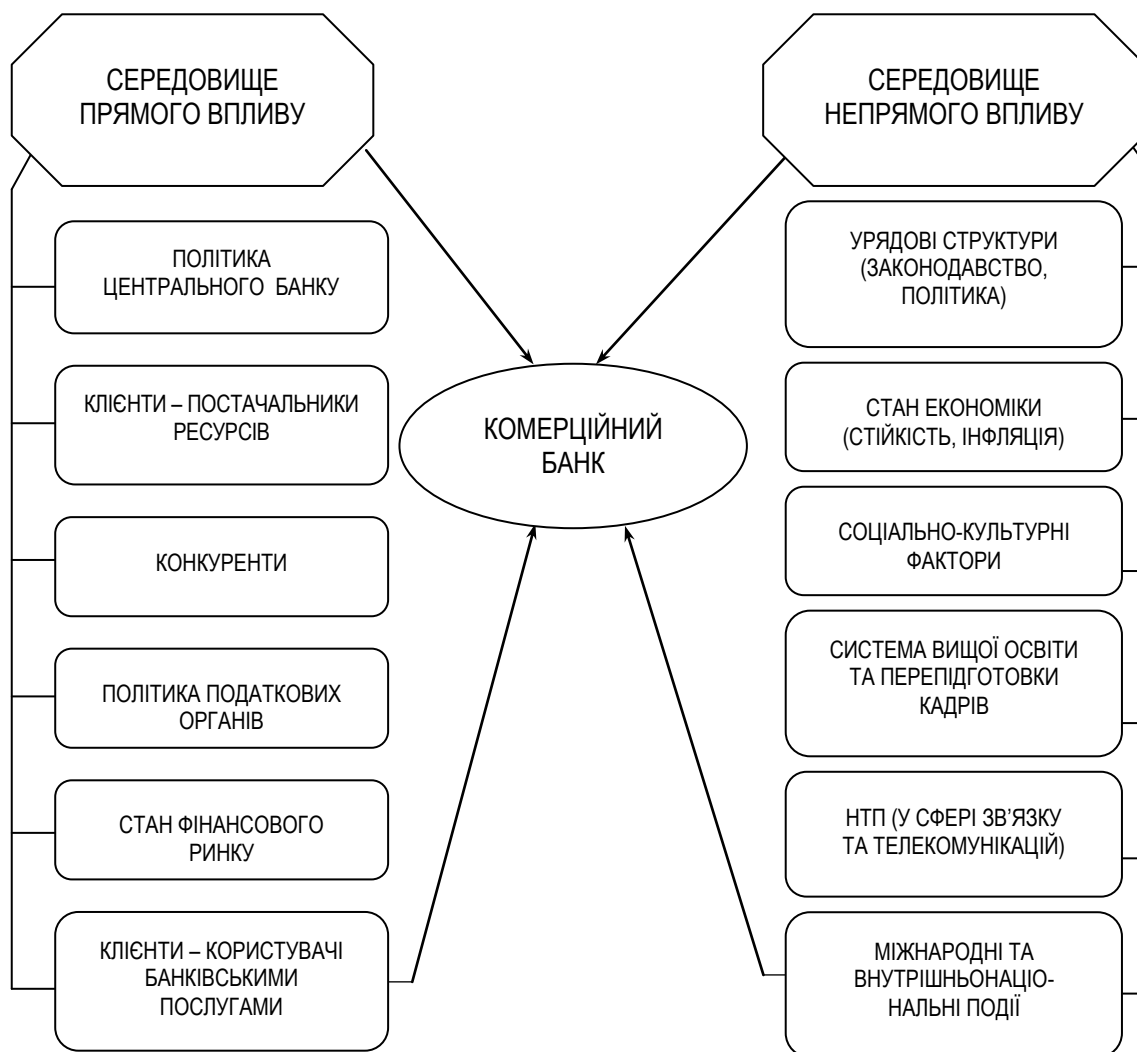

Рис. 2. Середовище прямого та непрямого впливу на діяльність комерційного банку

Фактори науково-технічного впливу відіграють значну роль у поточній діяльності комерційних банків, оскільки впровадження новітніх технологій ведення банківського бізнесу (різноманітних засобів електронного опосередкованого обслуговування, Інтернету, системи “Клієнт-банк”, мобільного банкінгу тощо) дозволяє зайняти банкам вигідні конкурентні позиції серед інших банківських та небанківських установ на фінансовому ринку України.

Фактори зовнішнього мікросередовища. Взаємовідносини, які складаються між вітчизняними банками з постачальниками ресурсів, конкурентами, посередниками, контактними аудиторіями, мають свою специфіку, зумовлену функціональними особливостями цих суб’єктів, що проявляються в процесі взаємодії з банком.

Протягом останніх років в Україні спостерігалось хоча і скорочення кількості комерційних банків, але сформувалась необхідна інфраструктура ринку, більш функціонально почав використовуватись інструментарій системи державного регулювання та контролю за діяльністю банків, почала

формуватись на належному рівні необхідна законодавча база, а також сформувались передумови для повноцінного функціонування банківських інститутів в умовах ринкової економіки з урахуванням особливостей впливу факторів маркетингового середовища.